

Met kinderen natuur beleven

- herfstige tijden -

Jos van Zutphen

Terwijl wij 'grote mensen' gewend zijn alles van bovenaf te bekijken, is dat voor kinderen helemaal niet normaal. Zo kan het voorkomen dat een kind en een volwassene hetzelfde ding heel anders zien en beleven alleen vanwege hun verschil in lengte. Nu is het voor een kind een beetje lastig om op zo'n moment plotseling een stuk te groeien, maar gelukkig kunnen volwassenen vrij eenvoudig door de knieën gaan. Het is zeker de moeite waard om dat regelmatig te doen.

Liggend op de grond in het gras of tussen de planten, ziet de wereld er opeens heel anders uit. Alle afmetingen en verhoudingen zijn veranderd en het lijkt wel of je op bezoek bent in een vreemd land. Meestal wordt daar heel hard gewerkt en is er een heleboel te zien.

Groot feest voor kleine diertjes

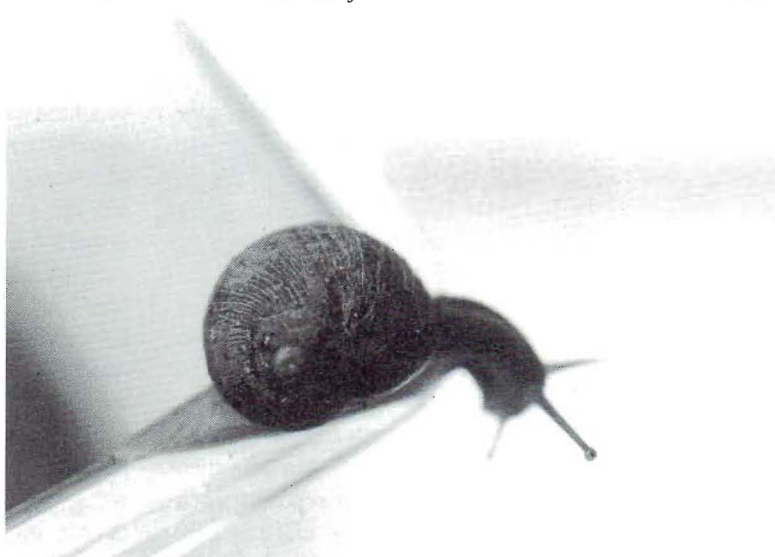
Als het veel heeft geregend of als de zomer afloopt en de herfst z'n intrede doet, zullen veel planten er anders uit gaan zien. Ze laten de onderste bladeren vallen of beginnen weg te rotten en dan begint het grote feest voor veel kleine diertjes.

Vaak hebben kinderen een negatief beeld van kleine beestjes en het lukt niet altijd om ze daar anders over te laten denken. De beste manier is toch om de aandacht zo af te leiden, dat ze op een andere manier naar zo'n diertje gaan kijken.

De pissebed

Een diertje dat je veel tegen komt en dat een belangrijke taak vervult bij het opruimen van rotte plantendelen is de pissebed of keldermot. Veel kinderen kennen dit diertje al als een vies beest

dat je beter niet in huis of tuin kunt hebben. Waarom niet? Omdat het altijd in vieze donkere hoekjes zit, dus dat kan nooit goed zijn. Dat het net andersom is en dat ze juist vieze plekjes opruimen probeer je op zo'n moment duidelijk te maken.

Capriolen

foto: Jos van Zutphen

Over dit diertje doen allerlei verschillende verhalen de ronde waarbij de woorden 'pis' en 'bed' een grote rol spelen. Meestal zijn er wel een aantal kinderen die daar een sterk verhaal over kunnen vertellen, maar hoe het nu precies in elkaar zit is niet altijd even duidelijk. In ieder geval spreekt ook dit diertje tot de verbeelding maar het wordt er niet aantrekkelijker door. Als je echter zo gelukkig bent om een aantal 'rolpissebedden' te ontdekken, dan is de eer gered want deze diertjes zijn wel weer heel leuk om in je hand te houden. Bij onraad of onverwachte bewegingen rollen ze zich helemaal op tot een balletje en zijn ze vrijwel onherkenbaar geworden. Pas als ze zich weer enigszins veilig voelen, rollen ze zich af en zetten het op een lopen.

Je kunt heel goed laten zien dat pissebedden van donkere vochtige plekjes houden. Allereerst blijkt al gauw dat als je naar ze op zoek gaat je

de meeste kans hebt onder stenen of in een hoop bladeren of bij rottende planten. Zo gauw je ze in de zon zet, zullen ze alle mogelijke moeite doen om een donker plekje te vinden.

Wanneer je kinderen een tijdje bezig wilt houden, kun je ze de poten van een pissebed laten tellen. Dat valt echt niet mee. In ieder geval is iedereen het er over eens dat het er veel zijn en dat ze er snel mee weg kunnen komen. En omdat de uitkomsten bij het tellen nogal uiteen lopen, zullen er vast wel verschillende soorten pissebedden bestaan! En daarmee is het telprobleem ook weer opgelost.

De huisjesslak

Een ander dier dat veel van vochtigheid houdt

is de slak. Nu kennen we naaktslakken en huisjesslakken. Vooral de laatsten zijn heel bijzonder.

Wanneer je aan kinderen vraagt of ze wel eens een huisjesslak hebben gezien, dan is dit meestal wel het geval want dat zijn toch die beesten die de planten in je tuin opeten. Maar gelukkig heb je daar allerlei middeltjes voor om ze uit te schakelen en je kunt er natuurlijk ook gewoon je voet op zetten.

Tijdens het werken in de tuin komen de kinderen op een gegeven moment ook huisjesslakken tegen. Ik had buiten een soort van slakkenbak ingericht waarin alle slakken die we tegenkwamen verzameld werden. Kinderen zijn altijd bereid om voor dieren te zorgen, dus de bak werd ingericht met wat gras, plantjes, stenen en de slakken werden regelmatig verwend met blaadjes sla, andijvie, worteltjes; allemaal uit eigen tuin. Toen we op een

bepaald moment genoeg slakken hadden zijn we daar met z'n allen naar gaan kijken. Elk slakkenhuisje ziet er anders uit. Vooral de huisjes van tuin-slakken kennen veel verschillende kleuren. Iedereen die dat wilde kon een slakkenhuis op z'n hand leggen. Ze konden ook kiezen uit grote of kleine huisjes. Door de warmte van de hand komt een slak al snel uit z'n huis en dat is nu juist de bedoeling. Ieder kind is heel druk bezig om de slak uit z'n huisje te lokken.

Het is een prachtig gezicht wanneer al die slakken aan de wandel gaan en de meest vreemde capriolen uithalen. Ze worden niet voor niets met acrobaten vergeleken. Een optocht van slakken die van hand tot hand gaan is al snel gemaakt en binnen korte tijd blijken die vieze slakken hele leuke bestjes te zijn. Zeker die ogen op steeltjes die alle kanten opgaan en die voelsprietten die zo mooi op kunnen rollen zijn heel leuk om naar te kijken.

Op een gegeven moment liggen er op de verschillende handen een soort aardehoopjes. Bij de een is dat zwart van kleur, bij de ander een beetje groen of rood. Lacherig en wel komt iemand er achter dat dat de poepjes van de slakken moeten zijn. De kleur heeft te maken met wat ze voor voedsel hebben gegeten.

Maar nu nog even dat huisje. Dat is toch wel handig als je dat bij je hebt. Wanneer zitten ze daar nu eigenlijk in? Omdat slakken van vocht houden hebben ze een hekel aan droge hete zomers, dus houden ze een zomerslaap. Makkelijk als je dan je eigen huis bij je hebt. Pas tegen de herfst gaan deze dieren hard aan het werk om rotte plantendelen en resten op te eten. Als het winter wordt en te koud om nog iets te eten te vinden kruipen ze weer in hun huis en houden een winterslaap. Als je 's winters of 's zomers een slakkenhuis vindt waar nog een slak in zit zul je zien dat ze de ingang hebben afgesloten met een soort dekseltje zodat ze geen last hebben van droogte of kou. Slim hè.

Volgens mij zijn veel mensen eigenlijk jaloers op die slakken met hun huis op hun rug. Kijk maar eens naar al die caravans op de weg. Die mensen willen toch eigenlijk ook hun huis meenemen.

Spinnen

Wanneer je een tuin hebt met daarin veel struiken, dan kun je tegen het eind van de zomer in de vroege ochtend verrast worden door ontelbare spinnenwebben. Wanneer de druppels er nog in hangen is dat een prachtig gezicht. Kinderen denken daar iets anders over wanneer ze enthousiast tussen de bonenstokken kruipen om boontjes te plukken. Ook daar bevinden zich natuurlijk talloze spinnen die een mooi plekje hebben uitgezocht om in hun web de meest heerlijke hapjes te vangen. Omdat het toch te gek zou zijn dat kinderen hun eigen boontjes niet kunnen plukken omdat ze bang zijn voor die paar spinnen, moeten we hier een stokje voor steken.

Eerst maar eens even gaan kijken naar de spinnen tussen de struiken. Die bonen blijven nog wel even hangen. Om de aandacht van de spin af te leiden is het een goed idee om eerst eens goed naar het web te kijken. Als je geluk hebt zie je misschien wel een spin die bezig is met het maken van een web en begrijp je ook waarom zo'n web een 'wielweb' genoemd wordt. De spin spant eerst een aantal draden tussen een paar takken. Daarna worden de 'spaken' gemaakt. Tussen de spaken maakt de spin draden die kleverig zijn. Aan deze draden blijven de vliegjes en andere insecten kleven. Via draden die niet kleven verplaatst de spin zich over en in haar web. Het zou toch erg lastig zijn om steeds in je eigen web verstrikt te raken.

Om zo'n web goed te bekijken kun je ieder kind een klein beetje meel geven. Wanneer ze dit voorzichtig tegen een spinnenweb aan blazen kunnen ze het beter bekijken omdat het meel blijft plakken aan het web, het wiel is dan goed zichtbaar. Als het web af is, hoeft de spin alleen nog maar te wachten tot er iemand op bezoek komt. Zodra er een prooi in het web zit, rent ze er naar toe en begint deze meteen in draden te wikkelen. Zo kan de vangst nog een tijdje bewaard worden zonder te ontsnappen.

Omdat in elk web resten van de verschillende prooien te vinden zijn is het een idee om te tellen welke spin de meeste insecten heeft gevangen. Misschien kan iemand er ook achter komen waarom dat zo is. Waarom

zitten er in het ene web meer vliegjes dan in het andere web? Zo zal blijken dat niet elke spin haar web op de juiste plek heeft hangen. Sommige spinnenwebben zijn ook slordiger dan andere. Ik heb mij wel eens laten vertellen dat bijvoorbeeld oude spinnen minder spaken maken omdat ze moe zijn! Zo is er van alles te ontdekken aan een spinnenweb en misschien dat de boontjes nu zonder problemen geoogst kunnen worden.

Planten, struiken en bomen in de herfst

Natuurlijk heeft iedereen zich in de herfst wel eens bezig gehouden met het verzamelen en bekijken van zaden en vruchten. Ook het zoeken naar bladeren met prachtige vormen en kleuren is een bekende bezigheid. Vooral wanneer we een beetje een droge en warme nazomer hebben, is er veel te zien.

Met het oog op de komende winter kunnen kinderen in deze periode alvast aan het werk gaan om voedsel te verzamelen speciaal voor de vogels en andere kleine dieren. In de herfst is er meer dan voldoende voedsel te vinden wat bewaard kan worden voor moeilijke tijden. Denk hierbij bijvoorbeeld aan zonnebloemen die uitgebloeid zijn en zaden gevormd hebben. Wanneer je deze bloemen op het juiste moment oogst en op een droge plek neerhangt, dan kun je deze heel goed bewaren en 's winters op een voederplek leggen. Kolven van de suikermais zijn zeer geliefd bij muizen en kunnen ook goed bewaard worden. Verder kun je denken aan gierst, allerlei soorten noten, en vergeet de kaardenbollen niet. Met al deze dingen kun je een voedertafel er nog eens een beetje anders uit laten zien. En dan maakt het niet uit wat voor winter het wordt. De tafel is in ieder geval gedekt! □

Jos van Zutphen werkte 12 jaar bij de school- en kindertuinen in Rotterdam.

Haar huidige adres:

Bergweg 27
6881 LL Velp (Gld.)
026-3640165
